

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא קז

לעילוי נשמת
דינה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

שהשיבה מודבר ששלח בו יד דבשלח בה יד עסקין שנמצא רשע בכך ששלח בו יד.

ב. אמר להו ר' חייא בר אבא הכי א"ר יוחנן - לא שלח בו יד.

בעומדת על אבוסה שנו שלא שלח בו יד.

להלן פסקו כיצד הדין הוא שלח בו יד.

א"ל ר' זירא לר' חייא בר אבא דוקא בעומדת על אבוסה קאמר, אבל שלח בה

יד קנה ושבועה לא מהניא ביה כלום משום ששומר חנם נעשה גבא אך בטענת גבא, אמנם אם קודם שגבא בפועל, קנה בתורה גזילה, ומעתה אם מתה חייב לשלם, ולכן כשכפר משלו כפר.

או דלמא, אפי' עומדת על אבוסה קאמר וכ"ש כששלח בו יד שכך מפורש בפסוק.

א"ל זו לא שמעתי, כיוצא בה שמעתי-

דא"ר אסי א"ר יוחנן הטוען טענת אבד ונשבע, וחזר וטען טענת גבא ונשבע, ובאו עדים פטור מכפל.

מ"ט לאו משום דקנה בשבועה ראשונה, דהיינו רב ששת סובר שהכופר בפקדון נעשה גבא, וקונה רק בשבועה (ולא בהודאה) ומעתה היא עומדת ברשותו, כמו כן לעניינו מתי ששלח בו יד קנה וחייב.

(דחיה) א"ל לא הואילי' ויצא ידי בעלים בשבועה ראשונה ר"ל כיוון שנשבע לבעלים ונפטר מהם, השבועה אחרונה לאו שבועת הדיינים היא למרות שנשבע בב"ד.

[ונשנה דין זה מנשבע לשקר חמש פעמים שלמדנו לעיל שחייב על כל שבועה ושבועה, שבקרוב התורה חייבה בסתמא על כל שבועת שקר, בפני ב"ד או חוץ, משא"כ כאן לגבי כפל שדווקא בב"ד חייב, וכאן השבועה אחרונה למרות שהיה ב"ד לאו שבועת הדיינים היא]

וכן א"ר אבין א"ר אילעא א"ר יוחנן שזה הטעם שנפטר.

להלן דעה שלישית לגבי חיובי כפל:

ג. אמר רב ששת הטוען טענת גבא בפקדון, כיון ששלח בו יד פטור^ק - הכי קאמר רחמנא ונקרב בעל הבית אל האלהים **אם לא שלח ידו וגו' הא שלח ידו פטור**.

(קושיה) אמר ליה רב נחמן והלא שלש שבועות^ק משביעין את השומר חנם שטוען שנגב ממנו:

1) שבועה שלא פשעתי בה משמירתו כשנגבנה.

2) שבועה שלא שלחתי בה יד ליהנות ממנה קודם לכן, שאם שלח יד נעשה גזלן ומעתה חייב אפילו באונסים.

3) שבועה שאינה ברשותי.

מאי לאו שבועה שלא שלחתי בה יד דומיא דשבועה שאינה ברשותי:

מה שבועה שאינה ברשותי כי מיגליא מילתא דאיתיה ברשותיה חייב, אף שבועה שלא שלחתי בה יד כי מיגליא מילתא דשלח בה יד חייב! (דחיה) אמר ליה לא,

שבועה שלא שלחתי בה יד דומיא דשלא פשעתי בה: מה שבועה שלא פשעתי בה כי מיגליא מילתא דפשע בה, פטור מכפל,

אף שבועה שלא שלחתי בה יד, כי מיגליא מילתא דשלח בה יד פטור מכפל.

[עד כאן דף קז עמוד ב]

הכופר בממון חבירו מתי חייב שבועה

להלן יבואר מחלוקת אם כופר בממון חבירו, כגון הטוען טענת גבא, אם מתחייב בשבועה דווקא כשכפר מקצת והודה במקצת, או אפילו כשכפר בכל. בפרשת טוען טענת גבא כתוב 'כי הוא זה' ודרשו חז"ל ללמד שטוען הנתבע כך וכך אני חייב לך והשאר נגבנה ממני, שמשמע שצריך הודאה במקצת, אמנם הסובר שלא צריך מבאר שיש סברה לומר שפרשת זו מתייחסת דווקא על מלווה שצריך להודות במקצת כדי להתחייב שבועה, ועוקרים את הפרשה ממקומה.

א. ואמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן הטוען טענת גבא בפקדון אינו חייב עד שיכפור במקצת ויודה במקצת. - דאמר קרא כי הוא זה.

[לקמן בעמוד ב: יבואר שגם רבי חייא בר חמא סובר כך]

ב. אמר ר' חייא בר יוסף - חייב אפילו בכופר בכל.

עירוב פרשיות כתוב כאן ר"ל פסוק זה שייך בפרשה אחרת והיינו לגבי מלווה (אם כסף

תלווה) וכי כתיב כי הוא זה אמלווה הוא דכתיב.

הגמרא שואלת מה ההכרח שלו לעקור פסוק ממקומו ולהתחייב בשבועת הפקדון אפילו בלא הודאה במקצת.

ומאי שנא מלווה?

דאמר רבה מפני מה אמרה תורה מודה במקצת הטענה ישבע?

חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו שעשה לו טובה אם כפר בכל פטור משבועה. והאי בכולי בעי דנכפריה, והאי דלא כפריה משום דאין אדם מעיז פניו, ובכולי בעי דלודי ליה, והאי דכפר ליה במקצת סבר: אי מודינא ליה בכוליה תבע לי בכוליה, אישמטי לי מיהא השתא, אדהו לי זוזי ופרענא. הלכך רמא רחמנא שבועה עילייה כי היכי דלודי ליה בכוליה.

על פי זה מבאר ר' חייא בר יוסף:

וגבי מלווה הוא דאיכא למימר הכי שעשה לו טובה, אבל גבי פקדון מעיז ומעיז.

[עד כאן דף קז עמוד א]

להלן דעת רמי בר חמא (כר' חייא בר אבא לעיל) שמצריך הודאה מקצת.

תני רמי בר חמא ארבעה שומרין צריכין כפירה במקצת והודאה במקצת כדי שיתחייבו שבועה, ואם נשבע בלא הודאה פטורים מכפל. ואלו הן:
שומר חנם - בהדיא כתיב ביה כי הוא זה.

והשואל - וכי ישאל וי"ו מוסיף על ענין ראשון ונלמד מנושא שכר.

נושא שכר - שומר שכר יליף נתינה - נתינה משומר חנם.

והשוכר - אי למ"ד כשומר שכר, היינו שומר שכר. אי למ"ד כשומר חנם, היינו שומר חנם.

אמר רבא מאי טעמא דרמי בר חמא? שומר חנם בהדיא כתיב ביה כי הוא זה

מתי משלם תשלומי כפל

תשלומי כפל ישנם מתי ששומר הפקדון טוען שנגבנה ממנו הפקדון ונשבע ואח"כ באו עדים שמעידים שהוא עצמו נגב. ויתבאר בסוגיא זו מחלוקת מתי מתחייב בתשלומי כפל והיינו: א. רב חייא בר יוסף סובר דווקא כששלח בו יד לפני השבועה. ב. רב חייא בר אבא סובר כשלא שלח בו יד, והסתפקו כיצד הדין אם שלח בו יד. ג. רב ששת רק כשלא שלח בו יד.

אם-לא ימצא הגב' ונקרב בעל-הבית אל-האלהים **אם-לא שלח ידו במלאכת רעהו:**
על-כל-דבר-פֿשע על-שׁור על-חֶמֶר על-שֶׁה על-שֶׁלֶמָה על-כֶּל-אֲבִדָּה אֲשֶׁר יֵאמֶר כִּי-הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דְבַר-שְׁיִיחָם אֲשֶׁר יִרְשִׁיעַ אֱלֹהִים יִשְׁלַם שְׂגִיָּם לְרַעְיוֹ:

א. וא"ר חייא בר יוסף - הטוען טענת גבא בפקדון אינו חייב ^{כפל} עד שישלח בו

יד קודם השבועה - ונקרב בעל הבית אל האלהים **אם לא שלח ידו במלאכת**

רעהו - מכלל דאי שלח בה יד מיחייב, למימרא מה שכתוב בהמשך הפסוק

אם לא שלח הא שלח פטור אבל כופר בפקדון אע"ג דאמר רב ששת לעיל הכופר בפקדון נעשה עליו גזלן כפל מיהא מחייב דהא דקאמר נעשה עליו גזלן היינו להתחייב באונסין:

^ק תוספות ד"ה והלא שלש שבועות משביעין אותו. וצריך כוליה דאי נשבע שלא פשעתי אכתי חיישין שמא ברשותו הוא ובאמת נשבע וכשנשבע שאינה ברשותו איכא למיחש שמא שלח בה יד ומתחייב אע"פ שלא פשע ואינה ברשותו:

^ק תוספות ד"ה הואיל ויצא ידי בעלים בשבועה ראשונה. דאע"ג שהודה שלשקר נשבע אין חייב מן הדין לישבע פעם שניה שנגב כמו שחזר וטוען אלא נאמן שלא בשבועה לומר שנגב במגו דאי בעי אמר באמת נשבעתי והיה פטור והא קמ"ל אע"ג שמושבע מפי ב"ד כגון שטענא בפני ב"ד אחר שלא היו יודעים שנשבע כבר קודם והשביעוהו עתה דפטור כיון שמן הדין לא היה לו לישבע:

^ק תוספות ד"ה ושלח בו יד פטור. והא דאמר לעיל והעדים מעידים אותו שאכל משלם תשלומי כפל צ"ל כגון שאכל לאחר שבועה ונראה דדוקא קאמר ושלח דגזירת הכתוב היא כדקאמר